

Bir Toplumdilbilimsel Değişken Olarak Türkiye’de Kadın Dili Araştırmaları ve Görsel Medyada Kadın Dili

Fatma Öztürk Dağabakan, Erzurum

Öz

Kadınlar ve erkekler yapısal farklılıkları dışında birçok açıdan ayrılıklar göstermektedir. Bu ayrılıklar sadece fiziki görünüşte, giyimde, hareketlerde değil, genel olarak davranış, uygulama, düşünme, alışkanlıklar ve dil gibi alanlarda da görülebilmektedir. Ayrıca kadın ve erkeğe sahip oldukları biyolojik cinsiyetleri haricinde toplumsal roller de yüklenmektedir. Bu roller de kadın ve erkek arasında mevcut olan farklılıkların toplumsal açıdan etkileşime girmesini sağlamaktadır.

Toplumsal etkileşimler kadınlarla erkeklerin dillerinde de gözlemlenebilmektedir. Dil, bu durumda biyolojik cinsiyet ve toplumsal rol etkileşimlerinin bir arada bulunduğu bir ögedir. Aynı dili konuşmalarına, dilin aynı sözcükleri ve kurallarını kullanmalarına rağmen, kadınların dilleri ile erkeklerin dilleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Genel olarak deskriptif – analitik yöntemle ilerleyecek olan bu çalışmanın amacı Türkiye’deki kadın dili araştırmalarına göz atmaktır. Çalışmanın kuramsal kısmında, Türkiye’de yapılmış olan kadın dili araştırmalarına değinilerek hangi durumda olduğunun gözden geçirilmesi düşünülmektedir. Dünyada kadın ve erkek dili ile ilgili çalışmalara 20. yüzyıl başlarında ağırlık verilmiştir. Bu çalışmalar sadece içeriksel değil, aynı zamanda sözlüksel, retorik ve sözdizimsel bağlamda da gerçekleştirilmiştir. Özellikle Almanya’da oldukça geniş bir araştırma alanı olan bu konunun, Türkiye’de bu kadar geniş çapta ele alınmadığı görülmektedir.

Çalışmanın uygulama bölümünde medyadaki kadın dili ele alınacaktır. Bu kısımda medya metinleri değerlendirilerek söz konusu metinlerdeki kadın dili incelenecektir. Kadın dili değişkeninin görsel medyada hangi özellikleri ile ortaya çıktığı, ne şekilde gözlemlenebildiği gerek içeriksel, gerekse sözlüksel, retorik ve sözdizimsel bağlamda incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Dilbilim, toplumdilbilim, kadın dili, Türkiye’de kadın dili, medya metinlerinde kadın dili

Abstract

Women Language Studies and Women’s Language in visual media in Turkey as a Sociolinguistic variation

Women and men are different in many ways. The differences are not only in physical appearances, clothes or acts; but also in behaviour, performance, thinking, habits, and language. Also, they are obliged to have some social roles apart from the biological roles that they have. These roles provide women and men to interact socially.

Social interactions can be observed in the language of women and men. Language, in this case, is an element of combination of interaction between the biological gender and social role. There have been differences between the languages used by women and men; even though, they speak the same language, words and, and obey the same rules.

The main aim of the study, which will continue with descriptive – analytic method, is to look through the studies of the women’s language in Turkey. In the theoretical part, the studies performed in Turkey about women’s language will be reviewed and mentioned. The importance given to the studies of

the language of women and men started in the early of 20th. Century. These studies have been realized in not only contextually; but also, lexically, rhetorically and syntactically. This topic, which has been discussed broadly especially in Germany has not been handled broadly enough in Turkey so far.

In the implementation part of the study, women's language in media will be handled. Media contexts will be assessed and women's language in these contexts will be examined. Women's language will be assessed from the contextual, lexical, rhetorical and syntactical points of view.

Keywords: Linguistics, sociolinguistics, women's language, women's language in Turkey, women's language in media contexts.

Giriş

Kadınlar ve erkekler arasında birçok farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıklardan biri de dilde görülmektedir. Kadın ve erkek dili arasındaki farklılıklar günümüzde birçok alanın yanı sıra toplumdilbilimde de irdelenmektedir ve daha çok yeni olan bu konu üzerine yapılan çalışmalar dikkatleri çekmektedir.

Kadın dili kavramı altında toplumda konuşulan dilden başka bir dil anlaşılmalıdır. Kadın dili, kadınların konuştuğu, kendine has özellikleri olan bir konuşma tarzıdır ve dili oluşturan değişkenlerden birisidir. Kadın dili, kadınların yapısal farklılıklarını ortaya koyduğu gibi, kadınların toplumsal olarak üstlenmiş oldukları rollerinin etkilerini de barındırmaktadır. Bu yüzden kadın dili araştırmaları toplumdilbilim, psikodilbilim, konuşma ve söylem analizi gibi birçok farklı alanda birçok farklı açıdan yapılabilmektedir.

Kadın dili hakkındaki söylemlere en eski çağlardan beri rastlanmaktadır. Antik Çağ'a kadar uzanan bu söylemler genellikle kadınların gevezeliğine dair basma kalıp sözler şeklinde görülmektedir. Roma ve Yunan erkekleri gevezeliği tipik kadınsı bir zayıflık olarak gördükleri için, suskunluk, iffetli bir kadının davranış normu olarak değerlendirilmekteydi. Aynı şekilde Orta Çağ'da ve Yeniçağ'ın başlarında da Antik Çağ'daki gibi kadınların suskunluğunu hedef alan birçok görüşe rastlanmaktadır (Kramer 1997: 15-22).

Antik yazarlarda kadın ve erkek dil farklılığı ile ilgili açıklamalar pek fazla görülmemektedir. Bunlardan en önemlisi Herodot'un, Sarmatların etnik süreçleri üzerine yazdığı raporunda yer almaktadır. Bu destana göre İskit gençleri yerleşim yerlerini Amazonların yakınına kurarlar. Amaçları Amazonlarla nesillerini çoğaltmaktır. Bu amaçlarına ulaşırlar ve yerleşim yerlerini birleştirirler. Bu iki farklı topluluk birbirlerinin dillerini bilmemektedir (Kramer 1997: 22-23). Erkekler kadınların dillerini öğrenemezler, kadınlar ise kısa süre içerisinde erkeklerin dillerini öğrenirler. Herodot bu durumu kadınların dile karşı erkeklerden daha yetenekli olmaları şeklinde yorumlar.

Tarih boyunca kadın ve erkek dil farklılıklarına yönelik bu tür söylemler görülmektedir. Kültür ve dil bağlamında araştırmalar yapan Alman dilbilimci ve filozof Wilhelm von Humboldt da kadınlarla erkeklerin dillerinin farklı olduğunu belirten dilbilimcilerdendir. Ona göre:

(...) Bir millet içindeki insanların ilk farklılığı doğa tarafından bahsedilen cinsiyet ve yaştr. Kendini canlı ve açık bir şekilde akılda da gösteren kadın özelliği tabii ki dile kadar ulaşır. Kadınlar kendilerini genellikle erkeklerden daha doğal, daha narin ancak onlardan daha

güçlü ifade ederler. Nadiren söylene de, kadınların dilleri, düşünceleri ve duygularının pahalı bir aynasıdır. Kadınlar, bu özelliklerini çalan gelişime rağmen, erkeklerle aynı adımlarla yürüdükleri bu gelişim içinde dilin dolgunluğunu, gücünü ve doğallığını korurlar. Bu yolla, kültürün, halk ve milletin kalanı arasında ortaya çıkardığı bölünme tehlikesini azaltırlar. Gerçekte, doğaya bağlı yapılarıyla, hayatlarının en önemli ama alışlagelmiş olayları ile (...) dilin doğallığını, ondan bir şey çalmadan ve onu zedelemeyen arıtıp güzelleştirirler. (...) Fakat kadın özelliği bu yolla kendine has bir dil oluşturamaz, ortak davranış için kendi ruhunu oluşturur (Humboldt 1963: 253. Türkçeye çev.: FÖD).

Toplumdilbilimsel bir değişken olarak kadın dili araştırmalarına 20. yüzyılda ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bu çalışmaların, içeriksel olduğu kadar, sözdizimsel, sözlüksel ve retorik alanlarda da yapıldığı görülmektedir.

Kadın dili araştırmalarında ismi ilk anılan araştırmacılarından birisi Danimarkalı dilbilimci Otto Jespersen'dir. Otto Jespersen 1924'te yaptığı çalışmada kadınların, belli olağan davranışları ve vücudun bazı bölümlerini, erkekler gibi doğrudan ve genellikle kaba anlatımlarla ifade etmediklerini, bunun yerine daha yumuşak sözcükleri tercih ettiklerini dile getirerek kadın dili ile erkek dili arasındaki farkı ortaya koymaktadır (Duhme 2008: 10).

Kitabının bir bölümünde kadın ve erkek dil ayrımını ele alan Otto Jespersen, kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında yapmış olduğu bir araştırmanın sonucunu kadınlar aleyhine değerlendirmektedir. Jespersen, yaptığı çalışmada kadınlarla erkeklerin konuşmaları arasında sesbilimsel bir farklılığa ulaşmış olmasa da, kelime hazinesi ile ilgili önemli sonuçlar elde etmiştir. Yirmi beş üniversite öğrencisinden olabildiğince hızlı bir şekilde yüz sözcük yazmasını isteyen Jespersen, kız öğrencilerin sözcüklerinin elbise ve kumaşlarla ilgili olduğunu, erkeklerin sözcüklerinin ise daha çok tabiat ve hayvanlar âleminde olduğunu görmüştür. Jespersen, bu sonucu, kadınların kelime hazinesinin erkeklerinkinden daha küçük olduğu doğrultusunda yorumlamaktadır (Öztürk Dağabakan 2012: 97).

Otto Jespersen, kadın dilinin vasat bir yapı özelliği taşıdığını düşünmektedir. Ona göre, kadınlar, tercihen dilin orta sahasında hareket etmektedirler. Kadınlar kendilerine yabancı olan kullanımlardan kaçınırlar. Oysa erkekler kullanabilecekleri yeni sözcükler biçimlendirirler veya kendi düşüncelerini ifade edebilecekleri eski moda sözcükleri kullanırlar. Kadınlar dilin esas yolundan sapmazken, erkeklerde dilin ara yollarına girme ve kendilerine yeni yollar oluşturma eğilimlerinin bulunduğu benzetmesini yapan Otto Jespersen, kadınlarda cümlelerin erkeklerinkinden ilkel ve kısa olduğunu vurgulayarak, konuşmalarındaki düşünce hâkimiyetinin yetersizliğinden ve içerik azlığından bahsetmektedir. Aynı zamanda, kadınların, konuşkan olduklarını ve daha hızlı konuştuklarını da belirtmektedir (Klann–Delius 2005: 4).

Cinsiyetin dilsel açıdan ele alındığı araştırmaları bilimsel bir disiplin olarak tanıtan kişi yalnızca Otto Jespersen değildir. Bu tür araştırmaların bilimsel bir platforma yayılması, 1960lı ve 1970li yıllarda ortaya çıkan kadın hareketleri sayesinde gerçekleşmiştir ve feminist dilbilim ortaya çıkmıştır.

Feminist dilbilimin başlangıcı 70li yılların Amerika Birleşik Devletleri'nde görülmektedir. Amerikalı dilbilimci Robin Lakoff, 1973'te yayınladığı *Language and Women's Place* adlı çalışması ile kadın diliyle ilgili birçok hipotezin temelini atmıştır.

Senta Trömmel-Plötz ve Luise F. Pusch ise Almanya'daki öncüleridir ve “feminist dilbilim” kavramını oluşturan feminist dilbilimcilerdir. Senta Trömmel-Plötz veya Robin Lakoff gibi dilbilimciler, kadınlar ile erkeklerin konuşma tarzları arasında sosyalizasyon koşullu farkların olduğunu bulduklarını ifade etmişlerdir. Onlara göre, kadınlara, konuşma esnasında, erkekler tarafından baskı uygulanmakta, hatta kadınlara dilsel tecavüz edilmektedir. Bu ekole dâhil dilbilimcilerin hedefi, feminist bir yaklaşım ile kadınlarla erkeklerin konuşma tarzları arasında sistematik bir fark ortaya koymak olmuştur (Öztürk Dağabakan 2012: 97–98).

Feminist dilbilim farklı görüşler bağlamında gelişimini sürdürmüştür. Bu görüşler “sosyal olguların cinsiyet ve dile etkilerinin” yorumlanması açısından birbirinden ayrılmaktadır (Klann–Delius 2005: 9) ve ortaya, kadın dili davranışlarını farklı değerlendiren “eksiklik görüşü, ayrılık görüşü ve yapılandırmacı görüş” (Öztürk Dağabakan 2012: 98–99) başlıkları altında üç hipotez çıkmaktadır.

Kadınlarda Dil Kullanımlarındaki Karakteristik Özellikler

Kadınlarda erkeklerin konuşma tarzı üzerine yapılan çalışmalarda genellikle kadın dilinin duygusal, erkek dilinin ise daha dolaysız olduğu genellemesi her araştırmacıda görülmektedir.

Sözdizimsel açıdan kadın erkek dil kullanımları çok fazla araştırılmamış olsa da Otto Jespersen ve Robin Lakoff gibi dilbilimcilerin yaptığı araştırmalar oldukça büyük bir etki alanına sahiptir.

Kendi deneysel olmayan gözlemleri sonucunda, Robin Lakoff, kadınların sık sık onaylatma amaçlı soru edatı kullandıkları, sorulara ve ifadelere giriş yaparken görece edatını sıkça kullandıkları, pekiştirici, gereksiz sözcükleri sıkça kullandıkları, ayrıca, sözlerinde kuvvetlendirici sözcükler kullandıkları tezini ortaya koymuştur. Lakoff'a göre, bütün bunlar kadınların nezaketlerinin ve güvensizliklerinin büyük bir genel ifadesidir (Klann–Delius 2005: 43).

Robin Lakoff ve Senta Trömmel-Plötz'ün bulguları önceleri gözlem ve iç gözlemlere dayanmaktaydı. Bu dilbilimcilerin, sonraki deneysel çalışmalarında da önceki deneysel olmayan çalışmalarıyla hemen hemen aynı bulguları elde ettikleri gözlemlenmektedir (Dudenredaktion 2014: 16).

Kadınlarda dil kullanımları konusunda yapılan diğer çalışmalardan bazılarında ise kadınlarda sözdizimsel açıdan kusursuzluk, seçicilik, yumuşaklık gibi bulgulara rastlanmaktadır:

Kadınlarda dil kullanımındaki bir başka özellik, sözdizimsel açıdan kusursuz olmalarıdır. Labov ve Levine/Crocket tarafından yapılan araştırmalar, kadınların, sözdiziminde kusursuz biçimler kullandıklarını göstermiştir.

Kadınlar, ifadelerinde, erkeklerden daha seçici davranmaktadırlar. Sözlerinde, sert ifadelerden kaçınarak daha yumuşak anlatımlara başvurmaktadırlar. Kelime hazinesi açısından, her iki cinsiyet, kendi ilgi alanları doğrultusunda sözcüklere sahiptir. Kadınların cümlelerinde, özellikle yazı dilinde, sözel bir yoğunluk bulunmaktadır. Konuşma dilinde, genel olarak kısa cümlelerle beraber, sözdizimsel bir karakteristiğe eğilim göstermektedirler.

Kişi zamirlerinden, kadınların, genelde nezaket hitap şeklini kullandıkları gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra ben ve biz zamirlerini de sıkça kullandıkları belirtilmiştir (Öztürk Dağabakan 2012: 100).

Görüldüğü gibi kadınların dilsel kullanımları konusunda yapılan çalışmaların bulguları üç aşağı beş yukarı aynı. Bu bulgular arasında bir genelleme yapıldığında, kadın dili ile erkek dili arasında en çok zikredilen farkın, kadın dilinin duygusal, erkek dilinin ise kadın diline oranla daha nesnel olduğu şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu farkları Falger, Weber/Oppermann ve Samel'de de görmek mümkündür. Onlar da yine kadınların dildeki duygusallığı ve erkeklerin nesnel direkt tavırlarını vurgulayan araştırmacılarıdır. Onlara göre, kadınlar ilişki bağlamını ön planda tutmaktadırlar. Bu yüzden kadınların dilinde duygusallık ve kişisellik söz konusudur. Erkekler ise enformasyon bağlamını odak noktası olarak algılamaktadırlar. Bunun sonucu olarak da nesnel ve pragmatik bir dil yapısına sahiptirler (Hullmann 2003: 7).

Yalnızca Anglo-Amerikan alandan çalışmaları ele alan daha yeni bir envantere ise kadınlarda duygu yoğunluğu, belirsizlik fiilleri, kesin olmayan sözcükler, erkeklerde ise nicelik yoğunluğu, eliptik cümleler ve direktifler gibi ayırt edici özellikler dikkatleri çekmektedir (Dudenredaktion 2014: 15):

Kadın Dili	Erkek Dili
- Yoğunlaştırılmış zarflar	- Nicelik yoğunluğu
- Duygu yoğunluğu	- Yargılayıcı açıklamalar
- Yan cümleler	- Eliptik cümleler (eksilteli cümleler)
- Ortalama cümle uzunluğu	- Direktifler
- Zarf tümleçleri	- Lokatifler
- Belirsizlik fiilleri	- <i>Ben</i> -referansları
- Karşıtlıklar	
- Olumsuzluklar	
- Kesin olmayan, dolaylı sözcükler	
- Sorular	

Türkiye’de Kadın Dili Araştırmaları

Kadın dili araştırmaları, daha önce de değinilmiş olduğu gibi, dilbilim alanında, çok yeni bir disiplin olan toplumdilbilimin bir değişkeni olarak yapılmaktadır.

Bu alanın yeni olması sebebiyle bu konudaki çalışmalar diğer çalışmalara oranla çok fazla değildir. Gerek Amerika, gerekse Almanya gibi birçok Avrupa ülkesine oranla Türkiye’de bu konuya ilişkin çalışmaların daha az olduğu dikkatleri çekmektedir.

Türkiye’de yapılmış olan çalışmalar arasında ilk olarak Güray Çağlar König’in 1992 yılında yayınlanan “*Dil ve Cins: Kadın ve Erkeklerin Dil Kullanımı*” adlı makalesine değinmek gerekmektedir. Çünkü bu konu hakkında yapılmış ilk ve en önemli çalışmalardan biridir. Güray Çağlar König, dil ve cins ilişkilerini irdelediği makalesinde biyolojik cinsiyet ve dilbilgisel cinsiyet üzerinde durmaktadır. Kadınlardan söz ederken kullanılan dil başlığını verdiği bölümde kadınlar için kullanılan sözcükleri ele alan König, kadın ve erkek dil biçimlerini ortaya koyduğu bölümde konunun uzmanı

bilim insanlarından kadın ve erkeklerin dil davranışlarının farklılığına dair aktardığı görüşler ve çeşitli örneklerle konuyu aydınlatmaktadır.

Asuman Ağaçasapan'ın 1989 yılında bitirdiği “*Kız ve Erkek Öğrencilerde Cinsiyetten Kaynaklanan Farklı Dil Kullanımı*” başlıklı yüksek lisans tezi Türkiye’de bu konu hakkındaki geniş çaplı ilk çalışmalardan biridir. Ağaçasapan, Eskişehir’de Ahmet Kanatlı Lisesi’nde kız ve erkek öğrencilerin cinsiyetten kaynaklanan değişik dil kullanımlarını incelediği çalışmasında kız öğrencilerin soyut adları, erkeklerin ise somut adları daha fazla kullandıkları sonucunu elde etmiştir.

Şeyda Özçalışkan'ın 1994 yılında yazdığı “*Kadın ve Erkeklerin Küfür Kullanımı*” adlı makalesinde, Türk kültürü içerisinde kadın ve erkeklerin küfürlü konuşma biçimlerini ayırt etmeyi ve küfür kullanımı açısından bir cinsin diğer cins için beklentilerini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır.

Zühal Akunal Okan 1998’de yayınladığı “*Dil ve Cinsiyet: Reklam Dili Çözümlemesi*” adlı makalesinde kadın ve erkeklerin dil kullanımlarındaki farklılıklar üzerinde durmak ve bunları örnekleme yerine, bu farklılıkların neden var olduğunu, dil ve toplum yapısı arasındaki ilişkiyi, erkek ve kadının dili nasıl kullandıklarını, onların toplum içindeki rollerini, kişiliklerini ve kimliklerini nasıl şekillendirdiğini reklam metinlerinden yola çıkarak tartışmaktadır.

Sibel Kocaer, 2006 yılında kaleme aldığı “*Argo ve Toplumsal Cinsiyet*” çalışmasında, toplumsal cinsiyetin, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kültür tarafından kişilere yüklenen düşünce ve davranışları içerdiğini söyleyerek, son zamanlarda, özellikle kültürel etkileşimin fazla olduğu İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde, “eğitimli” genç kadınlar arasında argo kullanarak konuşmanın bir tarz haline geldiğini vurgulamaktadır. Sibel Kocaer, yazısında, günümüzün kentsel ortamlarındaki gençlerde görülen bu değişimden bahsetmektedir. Eğitimli kesim tarafından küfür ve argonun kadınlarca kullanılması kabul edilemez bir haldeyken, günümüzde eğitim seviyesindeki hızlı artışa rağmen, yeni nesildeki bazı kızlar arasında argo ve küfür kullanımının da arttığını dile getiren yazar, çalışmasında, bu değişim ve dönüşümün nedenlerini sorgulamaktadır.

Burcu Şimşek, 2006 yılında tamamlamış olduğu toplumsal cinsiyet ve dil ilişkisine odaklanan “*Kadınlar Arası Konuşma Sürecinde Toplumsal Cinsiyetin Dil Üzerinden Sergilenmesi*” başlıklı yüksek lisans tezinde Kuzey Amerika ve İngiltere’de dil kullanımına konuşma sürecinde bakan çalışmaları temel almaktadır. Yazarın deyimiyle, bu tez çalışmasında, kadın sohbetlerinin yapısına ve toplumsal cinsiyetin konuşma sürecinde nasıl sergilendiğine odaklanıldığı için Jennifer Coates’un çalışmaları temel dayanak olmuştur. Kısıtlı bir kesimden orta sınıfa mensup kadınların sohbetlerinin kaydedilmesi ve konuşma analizi yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmada yazar, kadınlar arası konuşma sürecinde toplumsal cinsiyetin dil üzerinden sergileneceğini ele almıştır.

Lerzan Gültekin, “*Nezihe Meriç’in İlk Dönem Öykülerinde Kadın Bakış Açısı*” makalesinde Nezihe Meriç’in ilk dönem öykü kitaplarından seçilmiş olan beş adet öyküsünde kadın ve kadın bakış açısını feminist kuramlar çerçevesinde incelemektedir. Yazar, Nezihe Meriç’in kadının bireyselleşmesi için geleneksel toplumsal cinsiyet

rollerinin her iki cins için sorgulanması gerektiğinin bilincinde bir yazar olduğunu vurgulamaktadır. Nezihe Meriç'in ataerkil düzenin kuralcı, fallosentrik dilini, kullandığı dil ve yazım teknikleriyle de alt üst etmiştir. Bu, onu öncü yapabilecek bir başka özelliğidir. Lerzan Gültekin, Postmodern sayılabilecek, avant-garde yazım teknikleri, dilinin şiirselliği, müzikalitesi, ritmik oluşu, iç monolog tekniğiyle bilinç akımını andıran anlatımı, ve öykülerinin daha çok ruhsal çözümlemelere dayanan ucu açık öyküler oluşu, Nezihe Meriç'in anlatımının ve dilinin Fransız feminist kuramcılarının ortaya attıkları "kadın dili" ni çağrıştırdığı için, öyküler, Cixous, Kristeva ve Irigaray'ın kuramları ışığında incelediğini ifade etmektedir.

Turgay Sebzecioğlu ile Serap Coşkun Özgür'ün birlikte kaleme aldıkları "*Cinsiyete Bağlı Argo Kullanımı Üzerine Bir Twitter Etiketini Örnekleme*" adlı makalelerinde argo dili farklı bir bakış açısından incelenmektedir. Sosyal etkileşim sitelerinden biri olan Twitter'da #beniçokşaşırtır etiketi altına yazılan gönderileri (tweetler) derleyen yazarlar; sonrasında, ortaya çıkan bütüncü ve o bütünceden beslenen sayısal veriler doğrultusunda, argo kullanımının cinsiyet değişkeni açısından görünümünü ele almaktadır. Bunun yanı sıra, değerlendirmelerde, argo kullanımını tetikleyen unsurlara da yer verilen makalede, Eksiklik Kuramını eleştirerek ortaya çıkan ve her dil kullanım türünün kendi bağlamı içerisinde bir işlevi olduğunu söyleyen Ayrılık Kuramının paradigması ile de kadın veya erkek diline özgü argoya ilişkin önyargısız bir değerlendirme zemini oluşturulmaya çalışılmıştır. Argo üzerine yapılan bu araştırma sonucunda, yazarlar, Genel Ağ (Internet) ortamının kendine özgü söyleminin, insanların yüz yüze görüştüğü gerçek dünya söylemine benzemediğini ortaya koymuşlardır. Bu farklılığın, aynı zamanda, kadın diline ilişkin bilinenlerin eksikliklerini de ortaya koyduğunu belirten yazarlar, toplumsal cinsiyetinden yeni bir sosyal bağlamla sınırlanabilen kadının, gerçek hayatta kullanamayacağı veya kullanmak istemeyeceği argo sözleri, her ne kadar erkeğe ait egemen dilin etkisinden kurtulmasa da, rahatlıkla kullanabildiğini tespit etmişlerdir.

Songül Çek, "*Türk Halk Ninnilerinde Kadın Diline Ait Metaforlar Üzerine Bir Değerlendirme*" adlı çalışmasında, ninnilerdeki kadın diline ait metaforları incelemektedir. Kadının açıkça ifade etmediği/edemediği duygularını metaforlarla, benzetmelerle, ninnilerde dile getirdiğini ifade eden yazar, bu nedenle ninnilerde metonomik ve metaforik ifadelerin fazlasıyla göze çarptığını belirtmektedir. Songül Çek, yazısında, ninnilerde yer alan metafor, benzetme ve metonimlerin ne şekilde ortaya çıktığını ve taşıdığı anlamların sosyal yapıyla gösterdiği paralellikleri değerlendirmektedir.

Nazife Aydınoglu, "*Kadın ve Dil*" çalışması ile iki konuya açıklık getirmeyi amaçlamaktadır. Yazarın birinci amacı, Türkçede kadın hakkında kullanılan dilin onun ikincil konumuna ne derece ışık tuttuğunu araştırmaktan oluşmaktadır ve bu nedenle Metin Yurtbaşı'nın "*A Dictionary of Turkish Proverbs*" adlı sözlüğünün "Kadın" başlığı altında yer alan atasözlerini incelemiştir. Yazarın ikinci amacı ise, kadının kullandığı dil ile onun konumu arasındaki ilişkilerini inceleyen araştırmaların tarihsel gelişimini örnek ve açıklamalarla vermektir. Bunu yaparken üç ana dalga feminist hareketle görülen değişiklikleri takip etmiştir. Yazar, çalışmasında, sonuç olarak Türkçede dil yoluyla kadının olumsuzlandığı ve aşağılandığını tespit etmiştir. Aynı zamanda, toplumun gerçeklerini yansıttığı kadar, bu gerçeklerin oluşumunu ve

pekiştirilmesini sağlayan dilimizin bu ifadelerden arındırılmasıyla kadının konumunun iyileştirilebileceği konusuna dikkat çekmek istemektedir.

Fatma Öztürk Dağabakan, “*Toplumdilbilimsel Bir Kavram Olarak Kadın-Erkek Dil Ayrımına Türkçe ve Almanca Açısından Bir Yaklaşım*” adlı makalesinde toplumdilbilime ayrıntılı bir şekilde odaklanarak, toplumdilbilimin ne olup olmadığı konusunda bir belirleme yapmaya çalışmıştır. Çalışmada, toplumdilbilimin kapsadığı alanları, dili hangi şekilde ele aldığı, kuramları ve kuralları, çıkış noktası gibi hususlar ele alınarak, okuyucu bu konular hakkında bilgilendirilmiştir. Toplumdilbilime bu yaklaşım içerisinde, toplumdilbilimin inceleme konularından, kadın ve erkek dillerine bir bağlantı kurulmuştur. Kadın ve erkek dillerinin incelendiği kısımda kadın dili ve erkek dilinin tanımlarına gidilerek bunların tarihi yansımaları ele alınmıştır. Tarihsel akış içerisinde, kadın dilinin ele alınış sürecinin çeşitli evreleri ayrıntılarıyla okuyucuya iletilerek, bu iki değişkenin farkları ve benzerlikleri Türk toplumu ve Alman toplumu açısından belirtmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmaların yanı sıra söz edilmesi gereken bir de sözlük bulunmaktadır. Filiz Bingölçe'nin 2002 yılında yayınladığı “*Kadın Argosu Sözlüğü*” kadınların kendi aralarında bir şifreli dil olarak kullandıkları argo sözcükleri örneklendirmektedir.

Medyada Kadın Dili

Çalışmanın uygulama kısmını oluşturan bu bölümde görsel medyadan elde edilen metinler ele alınmaktadır. Görsel medyadan rastgele elde edilen materyaller kadın erkek dili bağlamında irdelenerek, metinlerde kadın ve erkek dili ayrılıklarının olup olmadığı gözlemlenecektir.

Metinlerin incelenme aşaması birçok dilbilimcinin hemfikir olduğu kadın dili ve erkek dili tanımlarından yola çıkılarak yapılmaktadır. Kadınların, ifadeleri yumuşatmak için soru tonlamaları ya da sık sık onaylatma amaçlı soru edatı kullanmaları; sorulara ve ifadelere giriş yaparken görece edatını sıkça kullanmaları; *şey, işte, yani* gibi pekiştirici, işlevsiz doldurma sözcüklerini sıkça kullanmaları; kuvvetli duyguları ve iddiaları yumuşatarak ifade etmeleri; *bence, inanıyorum, zannedersem, aslında, belki* vb. gibi öznel eklentiler yapmaları bunlardan bazılarını oluşturmaktadır.

Çalışmada ele alınan görsel metinler magazin, tartışma, kültür ve gezi programlarından oluşmaktadır:

- Aramızda Kalmasın - Hakan ve Begüm,
- Bi Konuşmak Lazım – Kâbe'nin Tarihi,
- Ülkede Bu Gece, 23 Temmuz 2015.

Metinlerin uzunluğundan dolayı her bir metinden birer kısa bölüm örneklenerek metinlerin genel yapısı analiz edilecektir.

Aramızda Kalmasın - Hakan ve Begüm

Tv8 ekranlarında yayınlanan “*Aramızda Kalmasın*”, bir magazin programı ve iki kadın bir de erkek moderatör tarafından sunuluyor. Programın konukları Survivor All Star adasından Hakan ve Begüm. Hakan ve Begüm ada yaşantılarıyla ilgili merak edilen

soruları cevaplıyor. Programın süresi 50 dakikadan oluşuyor ve moderatörler konuklarla genel bir sohbet havasında programı yürütüyorlar.

E: Nasılsınız, iyisiniz?

E: Çok iyiyiz, çok iyiyiz.

K: Sizi sormalı aslında, yemek yediniz mi bol bol, ne yaptınız?...

Programın başında konuklar ve sunucular birbirlerinin hatırlarını soruyorlar. Erkekler kısa cümlelerle, kadın sunuculardan biri ise soruya soru ile cevap veriyor.

K: Bir şey söyleyeceğim, öbür yarışmacılara benzemiyor, dikkatli konuş.

K: Hakan ne kadar çok saçın var? Maşallah...

K: Bir de çok yakışıklısın, biliyor musun? Vallahi de öyle çok yakışıklısın.

E: Çok yakışıklı olsam bile eşimin yanında sönük kalıyorum.

K: Kıyamam.

Konuşmanın devamında kadın moderatör cümlesine *bir şey söyleyeceğim* diye açıklama ifadesi ile başlıyor. Daha sonraki konuşmacı, bir soru cümlesi ile konuşmasına başlıyor. Bu soru cümlesi cevap bekleyen bir soru cümlesi değil. Sunucu, karşıdaki kişinin ne kadar çok saçı olduğunu ve bu konudaki hayretini onaylatarak ifade etmek istiyor ve sonrasında *Maşallah* sözcüğü ile duygularını dile getiriyor. Bir sonraki cümlede ifade soru ile kuvvetlendiriliyor. Onun sonrasında yeniden tekrar edilerek *vallahi de öyle* sözcükleri yoğunlaştırma aracı olarak kullanılıyor. Kadın sunucunun *kıyamam* ifadesi yine bir duygu ifadesi olarak tanımlanabilir.

Konuşma devam ediyor, örneklerle, benzetmeler yapılıyor. Sohbet esnasında samimi davranışlar gözleniyor. Her iki cinsiyetten de gülüşmeler söz konusu, fakat kadınların kahkahaları ağır basıyor.

K: Süper, bak magazine de ne güzel girdi. Süper. Herkes mutlu olursa, düşünsene ülkedeki mutluluk bulutunu. Herkes nasibini alır aynen. (...)

K: Çünkü öyle bir düzene alışmış oluyor insan.

K: Alışyorsun değil mi?

K: Sakinlik bir de, öyle bir güzel sakinlik var ki.

Konuşmaların devamında tekrarlar, onaylatma soruları devam ediyor. Kadın konuşmacılar tarafından *değil mi* soru edatı çok sık olarak onaylatma amaçlı kullanılıyor. Kadın moderatörler konuşmaları boyunca *şey*, *işte*, *filan*, *daha* gibi pekiştirici sözcükleri çok sık kullanıyorlar.

K: Orada kızlar daha zorlanıyor, değil mi? Bakım açısından, değil mi? Kızlar daha hani daha rahat yatakta yatmak isterler, saçını başını daha şey isterler filan değil mi?

K: Yani, zaten oraya giden kızlar da normal, hani kızlar değiller biraz açıkçası

K: Dişinizi fırçalayamıyordunuz değil mi orada ya? (...)

K: Ama genel olarak şeydi ya, böyle aydınlıktı herkesin ağzı. (...)

E: Merve de orada sadece günün sporcusu seçilmiş.

K: Hmm.

E: Yani olimpiyatın 30 günlük sürecinde salı gününün sporcusu olarak hareketi uygun gösterilmiş. Çok güzel bir fair play hareketiydi bitirmesi falan diye. Yani onun Times'ın kapağı gibi Mustafa Kemal'le ya da işte ... K: Turgut Özal'la

E: Turgut Özal'la bağdaştırılması insanlara yanlış geldi...

Kadın moderatörler karşıdaki konuşmacının konuşmasını bölerek araya giriyorlar ya da takıldığı yerde konuşmasını tamamlayıcı ifadeler kullanıyorlar. ...Mustafa Kemal'le ya da işte ... K: Turgut Özal'la... Yine kadın konuşmacılarda program boyunca gözlemlenen bir başka özellik de karşıdaki konuşmacıyı *hmmm, evet* vb. ifadelerle onaylayarak onu dinlediklerini belirtmeleridir.

Program boyunca hemen hemen herkes aynı oranda söz hakkı alıyor. Erkekler daha doğrudan konuşurken, kadınlar biraz daha dolaylı anlatıma gidiyorlar. Cümleler genelde kadınlarda da erkeklerde de programın yapısından dolayı kısa. Kadınların konuşmalarında bazen tamamlanmamış cümleler görülmekte.

Bi Konuşmak Lâzım – Kâbe'nin Tarihi

15 Temmuz 2015 tarihinde Cine 5 ekranlarında yayınlanan “*Bi Konuşmak Lâzım*” programı kültür ve gezi kategorisinde yer alıyor. Bir kadın moderatörün sunduğu programın konuğu Araştırmacı/Yazar Talha Uğurluel. Talha Uğurluel ile Kâbe'nin Tarihi, Mekke ve Medine konuları konuşuluyor. Programın süresi bir saat on dört dakikadan oluşuyor.

Kadın moderatör, Talha Uğurluel'in kitabını tanıtarak programın açılışını yapıyor. Kadın moderatör, konuk Talha Uğurluel'e kitabı hakkında sorular soruyor ve konuk konuşmacı kitabını nasıl yazdığı, neden yazdığı, yazarken nelere dikkat ettiği gibi bilgiler vererek soruları cevaplandırıyor. Program genel bir sohbet şeklinde soru-cevap tarzının ağır bastığı bir diyalog havasında ilerliyor.

E: Zaten sayfalarla durmadan bir yerlere gidilebiliyor. Benim de arzum o. Yani insanlar gitsinler bir yerlere.

K: Peki, şimdi birçok, programın başında da ifade ettiğim gibi, Hz. Muhammed'in hayatını biz yüzyıllardır farklı kitaplarda, farklı mecralarda okuduk, dinledik, bu kitabın diğerlerinden farkı ne?

E: Şimdi... K: Neden bu kitabı alalım mesela?

E: Bu kitabı hazırlama konusunda ben çok tereddüt ettim, çünkü çok kıymetli ilahiyatçılarımız, bu konunun çok ciddi alimleri var... K: Evet. E: Mesela çok rahat Türkiye'mizde bir müftümüze sorsak, kaç kere Hacca gittin diye, otuz kere, kırk kere gittim diyen çıkar yani aralarından. Yani ben yirmi kere Umreye gittim diyen vardır yani aralarında... K: Evet. E: İııı, Umreye gittiğimde şunu gördüm, insanların, biliyorsun, içinde bir uhdedir bu, hep isterler, bir gün muhakkak oraya gidelim. Hep denir ya hani, herkes der. Fakat nasıl gidelim? İnsanlarımızın genelde okumadan, K: Hi. E: öğrenmeden, oraya salınıp gittiğini gördüm. Tenzih ederim birçoğunu ama... K: Hi. E: ve oraya bilerek gidilmesi gerektiğini fark ettim...

K: İnsanlar kendi kutsallarını ne kadar önemsiyorlar, değil mi? (...)

K: Aslında Kâbe'yle başlayacağız Hocam ama Kâbe'ye geçmeden önce o, Mekke'ye girişten başlamak istiyorum. Çünkü burada bir şey dikkatimi çekti, o, Mekke'ye iki giriş var değil mi, birkaç giriş var mutlaka ama?

E: Şu an Mekke şehrine girilen birkaç yer var. Artık coğrafya çok değişti. K: Hı hı. E: Son yıllarda dağlar da düzlendiği için... (...)

E: Çünkü Kâbe'nin o maddi insan yapısı duvarları artık zaman aşımında (...) hasarlanmış K: Yıpranıyor, evet. E: yıpranmış, yenileyecekler fakat herkes korkuyor... (...)

K: Peki, Kâbe'nin öneminden bahsediyoruz bir taraftan ama tabii ki birçok alan var...

K: Evet, şimdi Mekke şehrine gelelim, Mekkeyi konuşuyoruz. Mekke şehri nasıl kuruldu? (...)

K: Şimdi, güzergaha göre bir anlatım dili tercih ettiniz bu kitapta... (...)

K: Bunları ilk kez duyuyorum, o yüzden ne diyeceğimi şaşırdım gerçekten. Adem ile Havva'nın buluşma noktası burası aynı zamanda, o bölgeden bahsetmeye devam edersek şayet? (...)

K: Şimdi, Peygamber Efendimiz'in hayatının büyük bir bölümü Mekke'de geçti. ... O eve dair bilgiler de yer alıyor kitapta. Orası aynen muhafaza ediliyor mu şu anda?

Kadın moderatör, program boyunca konu değiştirirken veya yeni bir konuya giriş yaparken cümle başlarında şimdi, peki, evet, peki şimdi gibi pekiştirici sözcükleri boşluk doldurma amacıyla çok sık kullanıyor. Bunun yanı sıra kadın konuşmacının aslında vb. sözcükler ile öznel eklemeler yaptığı da dikkatleri çekiyor.

Kadın sorular soruyor, sorularla birlikte yorumlar yapıyor. Konuk ise daha çok konuşuyor. Sorulara cevap veriyor, anlatıyor, açıklamalarda bulunuyor.

Konuşmaların devamında tekrarlar, onaylatma soruları devam ediyor. Kadın konuşmacı tarafından değil mi soru edatı onaylatma amaçlı kullanılıyor. Kadın konuşmacının, karşıdakinin cümlesini tamamladığı da görülüyor. Hmmm, e, hı, ha ha, evet ifadelerini çok sık kullanan kadın konuşmacı, bu şekilde karşıdaki konuşmacıyı dinlediğini onaylıyor. Bununla birlikte kadın konuşmacının, program boyunca erkek konuşmacının sözünü keserek onaylamalarda bulunduğu, ek sorular sorduğu, kendince açıklamalar eklediği de görülüyor.

Bu metinde dikkatleri çeken bir diğer unsur ise, kadın konuşmacının konuşma esnasında destekleyici öge olarak ellerini ve kollarını çok fazla kullanması.

Kadın konuşmacının konuşma esnasındaki kibar tavrı, nazik ve hassas tarzı da konuşmasına etki ediyor.

Bu metinde erkek konuşmacı daha fazla konuşma süresine sahip. Bunun sebebi de kadın konuşmacının moderatör olması ve erkek konuşmacının konunun uzmanı olarak davet edilmiş kişi olarak açıklanabilir. Erkek konuşmacı kadın moderatörün kendisine sorduğu soruları cevaplarken zamanı fazla kullanıyor.

Ülkede Bu Gece

23 Temmuz 2015 tarihinde Ülke TV'de yayınlanan "Ülkede Bu Gece", bir tartışma programı ve bir kadın moderatör tarafından sunuluyor. TSK'nın DEAŞ ile girdiği çatışmanın değerlendirildiği kırk dakikalık programda Yaşar Hacısalıhoğlu konuk olarak ağırlanıyor.

Kadın moderatör, konuyu açıklayarak programın açılışını yapıyor. Program genel bir sohbet havasında, soru-cevap tarzının ağır bastığı bir diyalog metninden oluşuyor.

K: Türkiye bugün bir ilk yaşadı. TSK ile DEAŞ mensupları sekiz saat süren bir çatışmaya girdi. Bu çatışma sonucunda bir asker şehit oldu, bir DEAŞ militanı da öldürüldü. Peki DEAŞ'ın Türkiye'ye saldırması ne anlama geliyor, bunu konuşacağız, efendim. Yeni Yüzyıl Üniversitesi rektör yardımcısı Prof. Dr. Yaşar Hacısalihoğlu bizlerle. Kendisi anlatacak, bunun ne anlama geldiğini. Hoş geldiniz Hocam.

E: Hoş bulduk.

K: Şimdi şuradan başlayalım, bir adını koyalım ilk önce. DEAŞ Türkiye'ye savaş mı ilan etti, savaş ilan etmesinin mantığı ne, ayrıca şimdi DEAŞ'ın açılımına bakacak olursak tabii İŞİD aslında, İŞİD'in açılımına bakacak olursak, ... Türkiye bu oluşumun içinde yok. Neden Türkiye'ye savaş açıyor?

E: ... Deaş'ın bir sahne alışı var, bunu böyle görmek gerekir. Ama sorunuzun birinci kısmına hemen cevap verelim. Yani doğrudan bir savaş açma hali falan diye şu anda böyle bir kapsamlı örgütsel eyleme girdiği kanaatinde değilim. Ama bu DEAŞ'ın DEAŞ'ın gündeminde hiçbir zaman Türkiye olmadığı anlamına gelmiyor yani bunu hep biz K: Var mı? E: kesinlikle yani bazen doğrudan, bir ikinci kulvarda dolaylı yoldan aslında Türkiye'nin eee özellikle içerdeki bu PKK PYD ilişkisi içerisinde onu harekete geçirerek onu uluslararası düzeyde her türlü oyun alanının içine tekrar çekerek o anlamda da katkı sağlıyor yani DEAŞ'ın böyle bir dolaylı etkisi de var bunu net olarak görmek gerekir. (...)

E: Ben terörle mücadele ediyorum, dedi. Terör dediğiniz de işte bu. (...)

E: Bu arada da bir şey de güzel savuşturuldu. O da neydi, kimyasal silahlar hatırlarsanız K: Kırmızı çizgiler. E: Obama demişti ki benim için kırmızı çizgiydi ortaya çıkarsa, çıktı, aşıldı ve onların imha edildiği falan söylendi. Bakın onların imha edilmesiyle mesele kapanamaz. Bu bir, uluslararası hukuk bir nebze işleyecekse, bu bir insanlığa karşı suçtur, onun varlığının ortaya çıkması bile. (...)

K: Şimdi çok fazla başlık açtınız, o yüzden size aslında müdahale etmek istemedim de, şimdi en baştan başlayalım tekrar. Dediniz ya, Suriye ve Irak'taki denklemleri güzel kullandı İŞİD, bu şekilde palazlandı yolunu açtı. Ama şimdi Suriye'ye baktığımızda E: Şu kadarlık söyleyeyim İŞİD kullanmıyor, İŞİD kullanırılıyor. K: Kullanırılıyor. E: Arkadaki güçler kullanıyor. K: Hı hı Ama şimdi baktığımızda Suriye parçalanmış bir devlet, fiilen üç bölündüğünü söyleyebiliriz. (...)

K: Peki o zaman nasıl bir Türkiye orada yeni bir politika uygulayacak şimdi PYD'yi düşman olarak görüyor, ama Amerika diyor ki sınırı kim koruyorsa bizim için o makbuldür ve bir nevi PYD ile işbirliği yapmış durumda, bunu da biliyoruz. Esad'a karşı da zaten bir tepki yok. Burada tek tepki, dünyada ortak tepki DEAŞ'a İŞİD'e karşı. Ama Türkiye de diğerlerini öncelik olarak görüyor YPG'yi ve Esad'ı öncelik olarak görüyor. Bu durumda Türkiye ve dünyanın tepkisi çok farklılaşıyor. Nasıl mücadele edilecek yani birlik divorsunuz ya? (...)

E: Bakın bu yeni dönemde özellikle bu küresel aktörler, iddialı olan aktörler cephe savaşlarından uzak duruyorlar. Onlar sahne almak istemiyorlar, onlar aracı kurumları sahaya sürüyorlar. O yüzden bu terör örgütleri şu anda büyük ölçüde içinde her türlü uluslararası istihbarat networkünün cirit attığı bir yapı olarak sahada. Şimdi, Türkiye böyle bir ülke midir ya? Türkiye birilerinin çıkarları için mızrak ucu rolünü üstlenecek bir ülke midir?

K: Ama şu açıdan baktığımızdaysa Suriye'de yaşananları[n] en çok olumsuz etkile[diği] Türkiye. Oradaki savaş doğrudan bizi etkiliyor ve sanki hani hükümet de aslında biraz Suriye'ye müdahaleye, Esad'a müdahaleye aslında biraz gönüllü gibi sanki. Biz bir sene bir buçuk sene önce konuşmuştuk bunu, müdahale edecek miyiz etmeyecek miyiz diye. Hayır der mi yani buna, girmez mi?

E: Doğru ama bunun ilk adımı şudur. Türkiye yapacaksa, adım atacaksa ki, bunu da açıkça söylüyor, bir güvenlik bölgesi oluşturmalıdır. Yani bir bir savunma gücünü, bir güvenlik, o sınır güvenliğini öncelikle yeniden gözden geçirmesidir. Nitekim onunla ilgili önemli kararlara imza atılıyor, bir kuvvetlendirilmiş bir sınır güvenliği konseptine geçilecek. Bu var, güvenli bölge seçeneği duruyor ortada yani doğrudan böyle yani işte hiçbir şeyi, hesabı kitabı, bütün bu denklemleri içine katmadan doğrudan bir ateş çemberi içerisine girerek yani düzenli bir ordunun, bir gerilla savaşı tekniğidir bu. Yani örgütün seni o şeyin içerisine çeker. Düzenli bir ordunun bir terör örgütüyle mücadelesi kolay değildir ayrıca. Yani o konvansiyonel şeyi farklıdır oranın. Nitekim Saddam düzenli ordusu vardı, iyi kötü neyse, tahminin de çok ötesinde ortadan kalktı, bir hafta on gün içerisinde. Ama bitmedi Irak'taki şey, sürekli Amerikan ordusu kayıplar verdi. Nasıl oldu? İşte bir gerilla savaşı başladı. Sokak çatışmaları başladı. Örgütsel yapılar ortaya çıktı, yeni yeni örgütler türedi falan. Yani eğer oraya girerseniz bütün tezlerinizden vazgeçtiniz demektir. Birlikte yapılacaksa yapılacak, tekrar yüzleştirilecek, bütün Batı halk

ve rejimleri demokrasi, hak ve adalet arayışı içerisinde Suriye'nin muhaliflerine kulak verilecek, kimyasal silahları üretmiş, bulundurmuş bir eli kanlı rejimin simgesi durumundaki zatin durumu bir daha gözden geçirilecek, bunu yaparken de hiç bir oldubittiyle burada bir etnik yapı başkalarının sırtına binerek onların yok edilmesi pahasına başkalarının çıkarları için bir kukla devlet kuracak benim sınıırımın dibinde, Türkiye bunlara izin vermez, veremez. (...)

K: Şöyle de bir fırsat olamaz mı aslında?

Bu metinde yine karşılıklı soru cevap şeklinde bir sohbet diyalogu ile karşılaşyoruz. Kadın moderatör erkek konuşmacıya TSK'nın DEAŞ ile girdiği çatışma hakkında sorular sorarak konuyu değerlendirmesini istiyor.

Bu metinde de, diğerlerinde olduğu gibi, kadın moderatörün, program boyunca konu değiştirirken veya yeni bir konuya giriş yaparken cümle başlarında şimdi, peki, evet gibi pekiştirici sözcükleri boşluk doldurma amacıyla çok sık kullandığı görülüyor. Bu kadın moderatör de aslında, aslında biraz, sanki, hani vb. belirsiz ifadeler ile öznel eklemeler yapıyor.

Bu programda da, diğerlerinde olduğu gibi, kadın sunucu sorular soruyor, sorularla birlikte yorumlar yapıyor. Konuk ise daha çok konuşuyor. Sorulara cevap veriyor, anlatıyor, açıklamalarda bulunuyor.

Konuşmaların devamında tekrarlar, onaylatma soruları devam ediyor. Kadın konuşmacı tarafından *değil mi* soru edatı onaylatma amaçlı kullanılıyor. Kadın konuşmacının, karşıdakinin cümlesini tamamladığı bu programda da görülüyor. Hmmm, e, hı, ha ha, evet ifadelerini çok sık kullanan kadın konuşmacı, bu şekilde konuk konuşmacıyı dinlediğini onaylıyor. Bununla birlikte kadın konuşmacının, program boyunca erkek konuşmacının sözünü keserek onaylamalarda bulunduğu, ek sorular sorduğu, kendince açıklamalar eklediği de görülüyor. Aynı zamanda, kadın konuşmacının, Nasıl mücadele edilecek yani birlik diyorsunuz ya? sorusunu sormadan önce bazı dolaylı açıklamalarla konuyu uzattığı dikkatleri çekiyor.

Kadın moderatörün, *Ama şimdi baktığımızda Suriye parçalanmış bir devlet, fiilen üçe bölündüğünü söyleyebiliriz.* cümlesindeki yumuşatma tarzını program süresince görmek mümkün.

Bu metinde de dikkatleri çeken bir diğer husus ise, kadın konuşmacının konuşma esnasında destekleyici öge olarak ellerini ve kollarını çok fazla kullanmasıdır. Bu programda erkek konuşmanın da el hareketlerini kullandığını görüyoruz.

Kadın konuşmacının konuşma esnasındaki kibar tavrı, nazik ve hassas tarzı ve efendim sözcüğünü hitap olarak kullanması da değinmeye değer bir başka husus.

Bu programda da bir öncekinde olduğu gibi erkek konuşmacının daha uzun konuşma süresine sahip olduğu görülüyor. Bunun sebebi de onun, aynı şekilde davet konuşmacının moderatör olması ve erkek konuşmacının konunun uzmanı olarak davet edilmiş konuk olmasıyla açıklanabilir. Yine bu programda da erkek konuşmacı kadın moderatörün kendisine sorduğu soruları cevaplarken uzun bir süre kullanıyor.

Erkek konuşmacının cümlelerinin direkt olduğu dikkatlerden kaçmıyor. Konuşmacının cümlelerinin genel olarak direktifler, veriler, bilgiler, olgular, sayılar, sonuçlar ve iddialar içerdiğinden de bahsetmek gerekir.

Sonuç

Bir toplumdilbilimsel değişken olarak Türkiye’de kadın dili araştırmalarına genel olarak değinilerek hangi durumda olduğu gözden geçirilen bu çalışmada, Türkiye’deki kadın dili araştırmalarının çok az sayıda olduğu görülmüştür. Özellikle Almanya’da, Amerika’da ve Polonya gibi diğer bazı Avrupa ülkelerinde geniş bir araştırma alanı olan bu konunun, Türkiye’de bu kadar geniş çapta ele alınmadığı ve ele alınan çalışmaların da birçoğunun henüz başlangıç aşamasında olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın kadın dili araştırmalarına bu açıdan katkıda bulunacağı ümit edilmektedir.

Çalışmanın uygulama bölümünde, görsel medyadan üç metin değerlendirilerek söz konusu metinlerdeki kadın dili incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda medyada kadın ve erkek dilinden bahsetmek mümkündür. Buna göre, incelenen metinlerde genel olarak kadınların, cümlelere başlarken bir doldurma sözcüğüne ihtiyaç duydukları ve *evet, peki, şimdi, peki şimdi* gibi ön edatları çok sık kullandıkları görülmüştür. Aynı şekilde, kadınların, konuşmaları boyunca *şey, işte, filan, daha, aslında* gibi pekiştirici sözcükleri çok sık kullandıkları ve çok sık soru cümleleri kurdukları belirlenmiştir. Kadınlar soru cümlelerini genelde karşı taraftan onay almak için kullanıyorlar. Onay amaçlı sorularını *değil mi* soru edatı ile yapılandırıyorlar.

Kadın konuşmacılar karşıdaki konuşmacının konuşmasını bölerek, ya da takıldığı yerde müdahale ederek konuşmasını tamamlayıcı ifadeler kullanıyorlar ve yine kadın konuşmacılarda gözlemlenen bir başka özellik de, karşıdaki konuşmacıyı *hmmm, e, hu, ha ha, evet* vb. ifadelerle onaylayarak onu dinlediklerini belirtmeleridir.

Kadın konuşmacılar, erkek konuşmacılara oranla daha duygusal bir dil kullanıyorlar ve cümlelerinde kesin ifadelerden kaçınarak yumuşatma unsurlarına yer veriyorlar.

Kadın konuşmacıların konuşma esnasındaki kibar tavırları, nazik ve hassas tarzları da konuşmalarına etki ediyor. Dikkatleri çeken bir diğer husus ise, kadın konuşmacıların konuşma esnasında destekleyici öge olarak ellerini ve kollarını çok fazla kullanmaları, saçlarıyla oynamaları, yüzün bazı bölümlerine elleriyle dokunmalarıdır.

Erkek konuşmacılarda ise cümlelerin daha kesin ve direkt olduğu dikkatlerden kaçmıyor. Çalışmada ayrıca erkek konuşmacıların cümlelerinin, genel olarak direktifler, veriler, bilgiler, olgular, sayılar, sonuçlar ve iddialar içerdiği sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Ağaçsapan, Asuman** (1989): *Ahmet Kanatlı Lisesinde Uygulamalı Çalışma. Kız ve Erkek Öğrencilerin Cinsiyetten Kaynaklanan Dil Kullanımı Farklılıkları*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Akünel Okan, Zühal** (1998): “Dil ve Cinsiyet: Reklam Dili Çözümlemesi.” *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 5, s. 187-198.

- Aydınoğlu, Nazife** (2014): “Kadın ve Dil”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 19, s. 217-230.
- Bingölçe, Filiz** (2002): *Kadın Argosu Sözlüğü*, Metis Kadın Araştırmaları: 13, İstanbul: Metis Yayınları.
- Çek, Songül** (2015): “Türk Halk Ninnilerinde Kadın Diline Ait Metaforlar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 717-732. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/teke/article/view/5000131711> (Son erişim: 09.06.2016).
- Dudenredaktion** (2014): *Adam, Eva und die Sprache*. Beiträge zur Geschlechterforschung, Bibliographisches Institut GmbH.
- Duhme, Svenja** (2008): „*Frauensprache’ und ‚Männersprache’ in Cosmopolitan und Men’s Health: Eine sprachliche Analyse der Zeitschriften unter Berücksichtigung ihrer jeweiligen Leserschaft*“, Redaktion LINSE (Linguistik-Server Essen); Universität Duisburg-Essen. http://www.linse.uni-due.de/linse/esel/arbeiten/maenner_frauen_zeitschriften.pdf (Son erişim: 09.06.2016).
- Gültekin, Lerzan** (2012): “Nezihe Meriç’in İlk Dönem Öykülerinde Kadın Bakış Açısı”, *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi* 1(2), 67-78.
- Hullmann, Berit** (2003): “Zur unterschiedlichen Verwendung von Sprache in Frauen- und Männerzeitschriften am Beispiel von Amica und Menshealth”, Redaktion LINSE (Linguistik-Server Essen); Universität Duisburg-Essen. <http://www.linse.uni-due.de/esel-seminararbeiten/articles/zur-unterschiedlichen-verwendung-von-sprache-in-frauen-und-maennerzeitschriften-am-beispiel-vom-amica-und-mens-health.html> (Son erişim: 09.06.2016).
- Humboldt, Wilhelm von** (1963): *Werke in fünf Bänden*. Band 3, Darmstadt.
- Klann-Delius, Gisela** (2005): *Sprache und Geschlecht*, Stuttgart, Weimar: J. B. Metzler Verlag.
- Kocaer, Sibel** (2006): “Argo ve Toplumsal Cinsiyet”, *Millî Folklor, Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, Yıl 18, Sayı 71. 97-101.
- König, G. Çağlar** (1992). “Dil ve Cins: Kadın ve Erkeklerin Dil Kullanımı”. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, Ankara: Hitit Yayınevi, s. 25-36.
- Kramer, Johannes** (1997): „Ältere Zeugnisse zu geschlechtsspezifischen Sprachunterschieden“, içinde: Dahmen, Wolfgang / Holtus, Günter / Kramer, Johannes / Metzeltin, Michael / Schweickard, Wolfgang / Winkelmann, Otto (eds.): *Sprache und Geschlecht in der Romania*. Romanistisches Kolloquium X (= TBL 417). Tübingen: Narr Verlag.
- Özçalışkan, Şeyda** (1994): “Kadın ve Erkeklerin Küfür Kullanımı Üzerine”. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 1994. Ankara; Hitit Yayıncılık, s. 274-287.
- Öztürk Dağabakan, Fatma** (2012): “Toplumdilbilimsel Bir Kavram Olarak Kadın-Erkek Dil Ayrımına Türkçe ve Almanca Açısından Bir Yaklaşım”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 47, s. 87-106.
- Sebzecioğlu, Turgay, Coşkun Özgür, Serap** (2015): “Cinsiyete Bağlı Argo Kullanımı Üzerine Bir Twitter Etiketleri Örnekleme”, *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 5, s. 75-93.
- Şimşek, Burcu** (2006): *Kadınlar arası Konuşma Sürecinde Toplumsal Cinsiyetin Dil Üzerinden Sergilenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara.